

ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการป้องกันโรคฟันผุ ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ในเขตรับผิดชอบสถานีอนามัยตำบลโนนข่า อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น

1. เต็มดวง ไทรงาม และคณะ

นักศึกษาระดับปริญญาโท ปวส.สศ.
(ทันตสาธารณสุข) รุ่นที่ 30
วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร
จังหวัดขอนแก่น

2. ศศิธร ผลบุญภิรมย์

นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ
สถานีอนามัยตำบลโนนข่า อำเภอพล
จังหวัดขอนแก่น

3. สุนิษฐ์ เทียมรินทร์

นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ
สถานีอนามัยตำบลโนนข่า อำเภอพล
จังหวัดขอนแก่น

4. เพ็ญศิริ ทานให้

วิทยากรชำนาญการพิเศษ
วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร
จังหวัดขอนแก่น

5. จพ.วัชรพล วิวรรณ เก่าวพันธ์

จน.ทันตสาธารณสุขชำนาญการ
วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร
จังหวัดขอนแก่น

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการป้องกันโรคฟันผุ รวมถึงเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคฟันผุ ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนโนนข่าวิทยา ตำบลโนนข่า อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น จำนวน 152 คน สถิติที่ใช้ในการศึกษา คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่ามัธยฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด สถิติเชิงอนุมาน (การหาความสัมพันธ์) ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 60.60 อายุ 14 ปี ร้อยละ 31.60 อาชีพหลักของผู้ปกครองนักเรียนมีอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 33.50 ได้รับเงินมาโรงเรียนเฉลี่ย 35.14 บาท/วัน ใช้จ่ายเป็นค่าอาหารกลางวันเฉลี่ย 15.13 บาท/วัน ใช้จ่ายค่าขนมเฉลี่ย 10.33 บาท/วัน จำนวนครั้งในการซื้อขนมเฉลี่ย 1.61 ครั้ง ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคฟันผุ พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีความรู้อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 52.00 ข้อความรู้ที่ตอบถูกมากที่สุดคือ วิธีที่ดีที่สุดในการทำมาสะอาดฟัน คือ การแปรงฟันอย่างถูกวิธี ร้อยละ 94.70 ส่วนข้อความรู้ที่ตอบถูกน้อยที่สุด คือ ความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของฟลูออไรด์ คือ ลดอาการเสียวฟัน ร้อยละ 30.30 ด้านทัศนคติเกี่ยวกับการป้องกันโรคฟันผุ พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีทัศนคติอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 64.50 รองลงมาคือ มีทัศนคติอยู่ในระดับดี ร้อยละ 35.50 ไม่มีนักเรียนที่อยู่ในระดับทัศนคติไม่ดี คะแนนสูงสุดเท่ากับ 2.75 คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 1.94 คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.29 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.17 ด้านพฤติกรรมการป้องกันการป้องกันโรคฟันผุ พบว่าพบว่ามีพฤติกรรมการอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 67.80 รองลงมาคือ มีพฤติกรรมอยู่ในระดับดี ร้อยละ 30.30 และมีพฤติกรรมในระดับไม่ดี ร้อยละ 2.00 คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.22 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.26 และด้านพฤติกรรมการบริโภคอาหาร พบว่านักเรียนส่วนใหญ่รับประทานขนมถุง ขนมกรุบกรอบสำเร็จรูปทุกวัน ร้อยละ 30.30 รองลงมาคือน้ำหวาน น้ำอัดลมทุกวัน ร้อยละ 19.70 และน้อยที่สุดคือรับประทานขนมหวานต่าง ๆ เช่น ทองหยิบ ฝอยทอง และผักผลไม้สดรสไม่หวาน เช่น ฝรั่ง มันแกวทุกวัน

ร้อยละ 4.60 ด้านปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคฟันผุ พบว่าจำนวนครั้งในการซื้อขนมมีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมการทำความสะอาดสุขภาพช่องปากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=-0.247$; $P\text{-value}=0.002$) ส่วนตัวแปรทัศนคติเกี่ยวกับการป้องกันโรคฟันผุและความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคฟันผุมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการทำความสะอาดสุขภาพช่องปากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.239$; $P\text{-value}=0.003$ และ $r=0.194$; $P\text{-value}=0.016$) และด้านปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคอาหาร พบว่าจำนวนครั้งในการซื้อขนมมีความสัมพันธ์แปรผกผันกับพฤติกรรมการบริโภคอาหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=-0.160$; $P\text{-value}=0.046$) ส่วนตัวแปรความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคฟันผุ มีความสัมพันธ์กันกับพฤติกรรมการบริโภคอาหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.185$; $P\text{-value}=0.023$) และตัวแปรอายุมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคอาหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P\text{-value}=0.040$)

คำสำคัญ : ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการป้องกันโรคฟันผุ

บทนำ

โรคฟันผุเป็นโรคที่พบได้มากในประเทศที่มีความเจริญหรือในประเทศที่พัฒนาแล้วมากกว่าในประเทศกำลังพัฒนาหรือด้อยพัฒนา¹ เนื่องจากโรคฟันผุเป็นโรคที่สามารถป้องกันและรักษาได้ แต่ถ้าไม่รีบแก้ไขก็จะก่อให้เกิดความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน และยังเป็นแหล่งแพร่เชื้อโรคไปยังอวัยวะอื่นได้ เด็กที่มีปัญหาฟันผุลูกกลม เป็นบริเวณกว้างและมีอัตราการผุที่รวดเร็วอาจต้องสูญเสียฟันตั้งแต่อายุน้อย

จากการสำรวจทันตสุขภาพครั้งที่ 6 พ.ศ. 2549- 2550 พบว่ากลุ่มอายุ 15 ปี เป็นโรคฟันผุร้อยละ 62.10 โดยมีค่าเฉลี่ยฟันผุถอนอุด 2.11 ซึ่งต่อคน คนที่เป็นโรคฟันผุ และยังไม่ได้รับการรักษา มีร้อยละ 52.50 ลักษณะการผุในวัยนี้ ยังเป็นการผุที่ฟันกรามซี่ที่ 1 และ 2 โดยพบว่าช่วงอายุ 12-15 ปี อัตราเพิ่มของการผุของฟันกรามซี่ที่ 2 สูงกว่าซี่อื่นๆ ฟันที่ผุส่วนใหญ่ยังต้องการบูรณะด้วยการอุดฟัน 1 ด้าน²

ปัจจัยที่มีผลต่อโรคฟันผุ ได้แก่ สภาพแวดล้อมในช่องปาก จากทฤษฎีของมิลเลอร์ได้เน้นและให้ความสำคัญในการเกิดกรดในช่องปากจากแผ่นคราบจุลินทรีย์บนฟัน ทำให้เกิดคำพูดที่ว่า “A clean tooth never decay “ ดังนั้นอันดับแรกในการควบคุมโรคฟันผุคือ การดูแลสุขภาพในช่องปากให้สะอาด ได้แก่การแปรงฟันเพื่อขจัดเอาแผ่นคราบจุลินทรีย์ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการก่อให้เกิดฟันผุให้หมดไปจากผิวฟัน การใช้ไหมขัดฟันเพื่อช่วยในการขจัดแผ่นคราบฟันให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นโดยเฉพาะบริเวณซอกฟันหรือด้านประชิดของฟัน¹ จากการสำรวจทันตสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 6 (พ.ศ. 2549-2550) พบว่า พฤติกรรมการดื่มน้ำอัดลมของเด็กอายุ 15 ปี สูงถึงร้อยละ 22.76 ซึ่งน้ำอัดลมเป็นเครื่องดื่มที่มีผลเสียต่อสุขภาพช่องปากอย่างชัดเจน เนื่องจากส่วนประกอบหลักของน้ำอัดลมคือน้ำตาลซึ่งเป็นสาเหตุทำให้เกิดโรคฟันผุ นอกจากนี้ น้ำอัดลมยังมีค่าความเป็นกรดสูง คือมี PH ประมาณ 2.7-3.0 ทำให้การดื่มน้ำอัดลมจะมีผลทำให้เกิดฟันกร่อนได้ด้วย ทั้งปัจจุบันน้ำอัดลมเป็นเครื่องดื่มที่หาง่าย และเป็นที่ยิยมของเด็กเป็นอย่างมาก

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า มีปัจจัยหลายอย่างที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ ในการศึกษาครั้งนี้พิจารณาในเรื่องพฤติกรรมสุขภาพ โดยประยุกต์จากแนวความคิดของ Green (1980) และ Green and Kreuter (1991)³ ในการ วิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมหรือสามารถ ผลักดันให้เกิดการแสดงพฤติกรรมทางด้านสุขภาพ

ได้แก่ ปัจจัยนำ เป็นปัจจัยภายในของแต่ละบุคคล ได้แก่ คุณลักษณะส่วนบุคคล ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรค ฟันผุ ทักษะเกี่ยวกับโรคฟันผุ ปัจจัยเชื้อเป็นปัจจัยภายนอกที่เอื้อต่อการกระทำพฤติกรรม ได้แก่ การเข้าถึงแหล่งบริการทางด้านทันตกรรม การเข้าถึงแหล่งขายขนม และปัจจัยเสริมเป็นปัจจัยภายนอกที่ช่วยส่งเสริมให้พฤติกรรมเกิดได้เร็วขึ้น ได้แก่ กลุ่มบุคคล เช่น กลุ่มเครือญาติ กลุ่มเพื่อน ครู นโยบายของโรงเรียนทันตภิบาล เป็นต้น

ผลการสำรวจสภาวะสุขภาพช่องปากของประชาชน จังหวัดขอนแก่นปี พ.ศ. 2544 ได้ทำการสำรวจประชาชนในกลุ่มอายุ 5 ปี ,12 ปี ,15 ปี,35-44 ปีและ 60-74 ปี จากสภาวะโรคฟันผุในฟันน้ำนมกลุ่มอายุ 5-6 ปี มีฟันน้ำนมผุ คิดเป็นร้อยละ 93 สภาวะโรคฟันผุในฟันแท้กลุ่มอายุ 5-6 ปีและ12 ปี เป็น 0.20 และ 1.70 ซี่ต่อคน ตามลำดับ⁴

ผลการสำรวจสภาวะทันตสุขภาพกลุ่มประชาชนในอำเภอพล จังหวัดขอนแก่น ที่มารับบริการทางทันตกรรมที่ฝ่ายทันตสาธารณสุข โรงพยาบาลพล ปี พ.ศ.2551 พบว่า เด็กอายุ 0-5 ปีได้รับบริการทันตกรรมจำนวน 307 คน เป็นโรคฟันผุ ร้อยละ 94.79 เด็กอายุ 6-12 ปีได้รับบริการทันตกรรมจำนวน 508 คน เป็นโรคฟันผุ ร้อยละ 77.76 เหงือกอักเสบ ร้อยละ 9.06 ประชาชนทั่วไปได้รับบริการทันตกรรมจำนวน 2,165 คน เป็นโรคฟันผุ ร้อยละ 77.18 เหงือกอักเสบ ร้อยละ 25.96⁵

จากปัญหาดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า โรคฟันผุยังเป็นปัญหาสำคัญ ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษา ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการป้องกันโรคฟันผุของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนโนนข่าวิทยา ตำบลโนนข่า อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น เพื่อจะได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปเป็นแนวทางในการวางแผนให้ความรู้ คำแนะนำการจัดการกิจกรรมต่างๆ ด้านการรณรงค์ การป้องกันโรคฟันผุให้นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ในพื้นที่ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคฟันผุของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนโนนข่าวิทยา ตำบลโนนข่า อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาลักษณะทางประชากรมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคฟันผุและพฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3
3. เพื่อศึกษาความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคฟันผุมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคฟันผุและพฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3
4. เพื่อศึกษาทัศนคติเกี่ยวกับการป้องกันโรคฟันผุมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคฟันผุและพฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3

สมมุติฐานการวิจัย

1. ลักษณะทางประชากรมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคฟันผุ และพฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3
2. ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคฟันผุมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคฟันผุและพฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3
3. ทัศนคติเกี่ยวกับการป้องกันโรคฟันผุมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคฟันผุและพฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3

รูปแบบวิธีการศึกษา

การศึกษาคั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive Research) เพื่อศึกษา ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการป้องกันโรคฟันผุ รวมถึงเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคฟันผุและพฤติกรรมการบริโภคอาหาร ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนโนนข่าวิทยา ตำบลโนนข่า อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น จำนวน 152 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

ประชากรที่ต้องการศึกษาคือ นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนโนนขำวิทยา ตำบลโนนขำ อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น จำนวน 152 คน

ขนาดตัวอย่าง

จากการศึกษาครั้งนี้คณะศึกษาได้ใช้วิธีการคำนวณขนาดตัวอย่างโดยใช้ตารางสำหรับพิจารณา ขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie, R.V., and Morgan, D.W. อ้างถึงในองอาจ ชาญเสาวณี จำนวนประชากร 251 คน ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ 152 คน ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้จำนวน ประชากรที่ต้องการศึกษาทั้งหมด 251 คน ขนาดกลุ่ม ตัวอย่างที่ได้คือ 152 คน

เนื่องจากนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 แบ่งออกเป็น 3 ชั้น ดังนี้ มัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 75 คนมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 93 คน และมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 83 คน คิดเป็นสัดส่วน 0.90 : 1.11 : 0.99 ตามลำดับ ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการจะศึกษาของระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 คือ 46 คน มัธยมศึกษาปีที่ 2 คือ 56 คน มัธยมศึกษาปีที่ 3 คือ 50 คน รวม 152 คน

ตัวแปรที่เกี่ยวข้องในงานวิจัย

ตัวแปรต้น คือ เพศ, อายุ, การศึกษา, อาชีพของ ผู้ปกครอง, จำนวนเงินที่นำมาโรงเรียน, การใช้จ่ายเป็น ค่าอาหาร, การใช้จ่ายเป็นค่าขนม, จำนวนครั้งในการซื้อขนม, ทักษะสติและความรู้การป้องกันโรคฟันผุ ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการป้องกันโรคฟันผุและพฤติกรรมการบริโภคอาหาร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามการศึกษาที่สร้างขึ้นใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป จำนวน 7 ข้อ ส่วนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคฟันผุ จำนวน 15 ข้อ

ส่วนที่ 3 ทักษะสติเกี่ยวกับการป้องกันโรคฟันผุ จำนวน 16 ข้อ

ส่วนที่ 4 พฤติกรรมการป้องกันโรคฟันผุประกอบด้วย 2 ตอน

ตอนที่ 1 พฤติกรรมการทำความสะอาดช่องปาก จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 ความถี่การบริโภคอาหารชนิดต่างๆ จำนวน 12 ข้อ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นเตรียมการ

1. จัดทำแบบสอบถาม 152 ชุด ซึ่งแจกวัตถุประสงค์ในการศึกษา รูปแบบ และวิธีการดำเนินงานแก่คณะผู้ศึกษา
2. ติดต่อประสานงานกับโรงเรียนมัธยมในตำบลโนนขำ
3. ซึ่งแจกวัตถุประสงค์ในการศึกษาแก่ผู้ให้ข้อมูล และขอความร่วมมือในการให้ข้อมูล

ขั้นดำเนินการ

1. รวบรวมข้อมูลสภาวะทันตสุขภาพโดยการตรวจตามระบบเฟื่อระวังทันตสุขภาพ
2. เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามพฤติกรรมการบริโภคอาหารที่มีผลต่อการเกิดโรคฟันผุของเด็กนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ในเขตรับผิดชอบของตำบลโนนขำ

ขั้นประมวลผล

1. คณะผู้ศึกษานำข้อมูลที่ได้มาลงรหัสและให้นำหนักคะแนนตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้
2. ลงระดับคะแนนและประมวลผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเกี่ยวกับแบบสำรวจและแบบสัมภาษณ์ของนักเรียนชั้นช่วงชั้นที่ 3 มาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ ซึ่งการวิเคราะห์แบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. คุณลักษณะส่วนบุคคล ใช้สถิติเชิงพรรณนา โดยการวิเคราะห์ค่า การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด

2. ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการป้องกันโรคฟันผุและพฤติกรรมการบริโภคอาหารใช้สถิติเชิงพรรณนา โดยการวิเคราะห์หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยสูงสุด ค่าต่ำสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคฟันผุและพฤติกรรมการบริโภคอาหาร โดยวิเคราะห์หาความสัมพันธ์โดยใช้สถิติในการทดสอบสมมติฐานเพื่อหาความสัมพันธ์ โดยใช้สถิติไคสแควร์ (Chi-Square) และเพียร์สัน

สรุปผลการศึกษา

1. ลักษณะทางประชากร

ลักษณะทางประชากรที่ศึกษา พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 60.60 เพศชาย ร้อยละ 39.40 อายุโดยเฉลี่ย 13.75 ปี อายุน้อยที่สุด 12 ปี อายุมากที่สุด 15 ปี ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 33.50 รองลงมาคืออาชีพรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 32.90 นักเรียนได้รับเงินมาโรงเรียนเฉลี่ย 35.14 บาท ใช้จ่ายเป็นค่าอาหารกลางวันเฉลี่ย 15.13 บาท ใช้จ่ายเป็นค่าขนมเฉลี่ย 10.33 บาท จำนวนครั้งในการซื้อขนมเฉลี่ย 1.61 ครั้ง/วัน

2. ด้านความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคฟันผุ

ด้านความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคฟันผุ พบว่าวิธีที่ดีที่สุดในการทำสะอาดฟัน คือ การแปรงฟันอย่างถูกวิธี ร้อยละ 94.70 รองลงมาคือความรู้เกี่ยวกับบริเวณที่ควรแปรงฟัน คือ แปรงให้ทั่วทุกด้านและทุกซี่ ร้อยละ 93.40 ความรู้เกี่ยวกับเวลาที่ควรแปรงฟันคือ

ตอนเช้าและก่อนนอนทุกวัน และความรู้เกี่ยวกับอาหารที่รับประทานแล้วทำให้เกิดฟันผุคือ ลูกอม ร้อยละ 84.20 ส่วนในรายข้อความรู้ที่ตอบถูกน้อยที่สุด คือ ประโยชน์ของฟลูออไรด์ช่วยลดอาการ เสียวฟัน ร้อยละ 30.30 โดยภาพรวมนักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคฟันผุอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 52.00 รองลงมาคือความรู้ระดับมาก ร้อยละ 32.90 และระดับความรู้น้อย ร้อยละ 15.10

3. ด้านทัศนคติเกี่ยวกับพฤติกรรมการป้องกันโรคฟันผุ

ด้านทัศนคติเกี่ยวกับการป้องกันโรคฟันผุ นักเรียนส่วนใหญ่มีทัศนคติเห็นด้วยมากที่สุดคือ ควรแปรงฟันก่อนเข้านอนทุกคืน ร้อยละ 91.1 รองลงมาคือ ผักผลไม้รสไม่หวานเป็นอาหารที่ช่วยทำความสะอาดฟัน ร้อยละ 81.6 และมีทัศนคติเห็นด้วยน้อยที่สุดคือ การลิ้มแปรงฟันบางวันไม่มีผลต่อการเกิดโรคฟันผุ ร้อยละ 17.10 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.29 ส่วนใหญ่มีทัศนคติอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 64.50 รองลงมาคือ มีทัศนคติอยู่ในระดับดี ร้อยละ 35.50 ไม่มีนักเรียนที่อยู่ระดับทัศนคติไม่ดี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.17

4. ด้านพฤติกรรมการป้องกันโรคฟันผุและการบริโภคอาหาร

ด้านพฤติกรรมการป้องกันโรคฟันผุ ข้อที่ปฏิบัติเป็นประจำมากที่สุดคือ แปรงฟันหลังตื่นนอนตอนเช้า ร้อยละ 77.60 รองลงมาคือ แปรงฟันก่อนเข้านอน ร้อยละ 57.20 และมีการปฏิบัติเป็นประจำน้อยที่สุดคือ หลังจากแปรงฟันแล้วใช้ไหมขัดฟันอีก ร้อยละ 5.90 ซึ่งระดับพฤติกรรมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 67.8 รองลงมาคือระดับพฤติกรรมดี ร้อยละ 30.30 และระดับพฤติกรรมไม่ดี ร้อยละ 2.00 คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.22 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.26 คะแนนต่ำสุด เท่ากับ 1.43 คะแนนสูงสุด เท่ากับ 2.86 ด้านพฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 พบว่านักเรียนส่วนใหญ่

รับประทานอาหารทุกวันมากที่สุดคือ ขนมถุง ขนมกรุบกรอบสำเร็จรูป ร้อยละ 30.30 รองลงมาคือ ดื่มน้ำหวาน น้ำอัดลม ร้อยละ 19.70 และมีการรับประทานอาหารทุกวันน้อยที่สุดคือ ขนมหวานต่างๆ และผักผลไม้สดรสไม่หวาน ร้อยละ 4.60

5. ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคฟันผุ

จำนวนครั้งในการซื้อขนมมีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมการทำความสะอาดสุขภาพช่องปาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = -0.247$, $P\text{-value} = 0.002$) และอายุมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคอาหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P\text{-value} = 0.040$) เป็นไปตามสมมติฐานที่ 1 คือ ลักษณะทั่วไปของประชากรมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคฟันผุ และพฤติกรรมการบริโภคอาหาร

ทัศนคติเกี่ยวกับการป้องกันโรคฟันผุ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการทำความสะอาดสุขภาพช่องปากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.239$, $P\text{-value} = 0.003$) แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคอาหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 2 คือ ทัศนคติเกี่ยวกับการป้องกันโรคฟันผุมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคฟันผุ และพฤติกรรมการบริโภคอาหาร

ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคฟันผุ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการทำความสะอาดสุขภาพช่องปากและพฤติกรรมการบริโภคอาหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.194$, $P\text{-value} = 0.016$ และ $r = 0.185$, $P\text{-value} = 0.023$) ตามลำดับ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ 3 คือ ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคฟันผุ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคฟันผุ และพฤติกรรมการบริโภคอาหาร

อภิปรายผล

2.1 ผลการศึกษาด้านความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคฟันผุ ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนโนนข่าวิทยา ตำบลโนนข่า อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวม

นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคฟันผุอยู่ในระดับปานกลาง และส่วนใหญ่มีความรู้ในเรื่องของวิธีที่ดีที่สุดในการทำมาความสะอาดฟันคือ การแปรงฟันอย่างถูกวิธี แต่ยังขาดความรู้ในเรื่องชนิดของอาหารที่ช่วยทำความสะอาดฟันได้ เนื่องจากมีนักเรียนเพียงร้อยละ 48.7 ที่มีความรู้ในเรื่องของอาหารที่ช่วยทำความสะอาดฟันได้ สอดคล้องกับการศึกษาของ ทวีชัย สายทอง³ พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีความรู้เฉพาะเรื่องการแปรงฟัน แต่นักเรียนยังขาดความรู้ในชนิดของอาหารที่ไม่ทำให้เกิดโรคฟันผุ และจากการศึกษาของ พรอณี เลาวะเกียรติ⁷ พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการบริโภคอาหารว่างกับการเกิดโรคฟันผุ นักเรียนกลุ่มที่มีฟันผุ และไม่มีฟันผุมีความรู้ที่ถูกต้องไม่ต่างกัน

2.2 ผลการศึกษาด้านทัศนคติเกี่ยวกับการป้องกันโรคฟันผุของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนโนนข่าวิทยา ตำบลโนนข่า อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีระดับทัศนคติระดับปานกลาง นักเรียนมีทัศนคติที่ถูกต้องในเรื่องของการแปรงฟันก่อนเข้านอนทุกคืน ร้อยละ 91.1 ผักผลไม้รสไม่หวานเป็นอาหารที่ช่วยทำความสะอาดฟัน ร้อยละ 81.6 และควรไปพบทันตแพทย์เพื่อตรวจสุขภาพฟันเป็นประจำ ร้อยละ 56.6 มีนักเรียนที่มีทัศนคติที่ไม่ถูกต้องในเรื่องการเกิดฟันผุเป็นเรื่องธรรมดาไม่ต้องรักษาก็ได้ ร้อยละ 75.7 เมื่อเป็นโรคฟันผุแล้วจะต้องถอนฟันอย่างเดียว ร้อยละ 43.4 ควรไปพบทันตแพทย์เมื่อมีอาการปวดฟันเท่านั้น ร้อยละ 40.8 และการบ้วนปากเพียงอย่างเดียวเป็นการทำความสะอาดฟันที่เพียงพอแล้ว ร้อยละ 35.5 สอดคล้องกับการศึกษาของ ทวีชัย สายทอง³ พบว่านักเรียนมีทัศนคติที่ถูกต้องในเรื่องของการแปรงฟันก่อนเข้านอน การไปหาหมอฟันเพื่อตรวจสุขภาพฟันเป็นประจำทุกปี ส่วนทัศนคติที่ไม่ถูกต้องคือ มีนักเรียนเพียงบางส่วนที่เห็นว่า การแปรงฟันที่ไม่ถูกวิธีจะทำให้ฟันสึก และเห็นว่าผักผลไม้รสไม่หวานเป็นอาหารที่ช่วยทำความสะอาดฟัน มีนักเรียนบางส่วนที่มีทัศนคติไม่ถูกต้องในเรื่องการไปหาหมอฟันเมื่อมีอาการปวดฟันเท่านั้น และเมื่อมีฟันผุแล้วจะต้องถอนฟันอย่างเดียว

และการศึกษาของ ของ พรธณี เลาวะเกียรติ⁷ เกี่ยวกับความเชื่อการบริโภคอาหารว่างของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่านักเรียนมีความเชื่อว่าขนมและอาหารว่างเป็นของคู่กันกับเด็ก ดังนั้นการส่งเสริมให้นักเรียนมีพฤติกรรมการป้องกันโรคฟันผุที่ถูกต้อง จึงควรมีการส่งเสริมทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับการป้องกันโรคฟันผุ การไปพบหมอฟัน การบริโภคขนม การแปรงฟันที่ถูกต้อง และการบริโภคอาหารที่ช่วยทำความสะอาดฟัน

2.3 ผลการศึกษาด้านพฤติกรรมการป้องกันฟันผุของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนโนนขำวิทยา ต. าบล โนนขำ อ. ภาณุพล จังหวัดขอนแก่น พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการป้องกันโรคฟันผุอยู่ในระดับ ปานกลาง ร้อยละ 67.8 นักเรียนส่วนใหญ่แปรงฟันในตอนเช้าเป็นประจำ ร้อยละ 77.6 แปรงฟันก่อนเข้านอน ร้อยละ 57.2 สอดคล้องกับการศึกษาของ ทวีชัย สายทอง³ พบว่า ระดับการป้องกันของ นักเรียน อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 67.9 นักเรียน ส่วนใหญ่แปรงฟันในตอนเช้าเป็นประจำ ร้อยละ 83.6 แปรงฟันก่อนเข้านอน ร้อยละ 54.0 และนักเรียน ส่วนใหญ่ไม่เคยใช้ไหมขัดฟัน ร้อยละ 65.2 ด้านการบริโภคอาหารที่มีผลต่อโรคฟันผุ พบว่านักเรียนส่วนใหญ่รับประทานขนมถุง ขนมกรุบกรอบสำเร็จรูปทุกวัน ร้อยละ 30.3 รับประทานขนมหวานต่างๆ 1-3 ครั้ง/สัปดาห์ ร้อยละ 50.7 และดื่มน้ำหวาน น้ำอัดลมทุกวัน ร้อยละ 19.7 ขนมเหล่านี้เป็นขนมที่เหนียวติดฟันทำให้เกิดปัญหาฟันผุได้ง่าย สอดคล้องกับการศึกษาของ ทวีชัย สายทอง³ พบว่า นักเรียนค่อนข้างรับประทานขนมบ่อยๆ นักเรียน ประมาณสองในสามรับประทานขนมกรุบกรอบและ ลูกอมทุกวัน และรับประทานน้ำหวานและขนมปังกรอบ ทุกวัน ร้อยละ 58.5 และ 43.2 และสอดคล้องกับการ ศึกษาของอาภา ศันสนีย์วานิช⁸ ที่พบว่า นักเรียน อายุ 12 ปี มีการบริโภคขนมหวาน และเครื่องดื่มที่มี น้ำตาลทุกวัน โดยเฉพาะขนมกรุบกรอบ นอกจากนี้การศึกษาของ พรธณี เลาวะเกียรติ⁷ ที่พบว่า

นักเรียนที่มีฟันผุชอบรับประทานขนมถุงที่มีรสหวาน ขนมถุงรสเค็ม ลูกอม ขนมปัง

2.4 ด้านปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคฟันผุ จำนวนครั้งในการซื้อขนมมีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมการทำความสะอาดสุขภาพช่องปากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = -0.247$, $P\text{-value} = 0.002$) และอายุมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคอาหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P\text{-value} = 0.040$) เป็นไปตามสมมติฐานที่ 1 คือ ลักษณะทั่วไปของประชากรมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคฟันผุ และพฤติกรรมการบริโภคอาหาร ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ทวีชัย สายทอง³ พบว่า ปัจจัย ร่วมกันที่มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคฟันผุของนักเรียน คือ การเข้าถึงแหล่งขายขนม และการได้รับการสนับสนุนทางสังคม

ทัศนคติเกี่ยวกับการป้องกันโรคฟันผุ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการทำความสะอาดสุขภาพช่องปากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.239$, $P\text{-value} = 0.003$) แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม การบริโภคอาหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 2 คือ ทัศนคติเกี่ยวกับการป้องกันโรค ฟันผุมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคฟันผุ และพฤติกรรมการบริโภคอาหาร ซึ่งสอดคล้องกับ การศึกษาของ ทวีชัย สายทอง³ พบว่า ปัจจัย ร่วมกันที่มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคฟันผุของ นักเรียน คือ ทัศนคติเกี่ยวกับโรคฟันผุ อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.05

ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคฟันผุ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการทำความสะอาดสุขภาพช่องปากและพฤติกรรมการบริโภคอาหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.194$, $P\text{-value} = 0.016$ และ $r = 0.185$, $P\text{-value} = 0.023$) ตามลำดับ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ 3 คือ ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคฟันผุ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคฟันผุ และพฤติกรรมการบริโภคอาหาร

เอกสารอ้างอิง

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการศึกษาความรู้ ทักษะ และ พฤติกรรมการป้องกันโรคฟันผุของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนโนนขำวิทยา ตำบลโนนขำ อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น ครั้งนี้สำเร็จได้ด้วยความรู้ความกรุณาอย่างสูงจาก อาจารย์เพ็ญศิริ ทานให้ และอาจารย์ วัชรพล วิวรรตน์ เถาว์พันธ์ อาจารย์ที่ปรึกษารายงานการวิจัยที่เอาใจใส่ และให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ศึกษาเสมอมา ตลอดจนช่วยตรวจแก้ไขให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ อาจารย์ศศิธร ผลบุญภิรมย์, อาจารย์สุนิษฐ์ เทียมรินทร์ นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ อาจารย์พี่เลี้ยงนักศึกษาที่คอยดูแลให้ คำปรึกษา คำแนะนำต่างๆ และคอยช่วยเหลือนักศึกษา ตลอดจนคณะอาจารย์ที่สถานีอนามัยตำบลโนนขำ อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น ทุกท่านที่กรุณาช่วยตรวจสอบความเที่ยงตรงในเนื้อหาของเครื่องมือและให้ คำปรึกษา แก้ไขความถูกต้องของการทำงานวิจัย

ขอขอบคุณ คณะครูอาจารย์ และนักเรียน โรงเรียนหนองแวงโสภนประชา ตำบลหนองแวงโสภนประชา อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น อีกทั้งคณะครูอาจารย์ และนักเรียน โรงเรียนโนนขำวิทยา ตำบลโนนขำ อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น ที่ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและกรุณาตอบแบบสอบถามในการศึกษาครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณ อาจารย์ปิยวัฒน์ โพชะกะ และ อาจารย์วัชรารุช ผลบุญภิรมย์ นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ ที่ให้คำปรึกษาและคำแนะนำในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ และการวิเคราะห์ แปลผลเครื่องมือ

ขอขอบพระคุณ คุณพ่อคุณแม่ ครอบครัว และ เพื่อนๆทุกคนที่คอยช่วยเหลือ ให้ความรักและเป็นกำลังใจ สนับสนุนอยู่เบื้องหลังความสำเร็จเสมอมา และเป็น ที่ปรึกษาเป็นอย่างดีทำให้การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

1. นิสา เจียรพงศ์ และกาธณ เลี้ยวศรีสุข. *การควบคุมและป้องกันโรคฟันผุ. เอกสารการสอนชุดวิชา ทันตกรรมป้องกัน หน่วยที่ 9 – 15.* พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช;2546.
2. กองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. *ผลสำรวจสภาวะทันตสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 6.* [ออนไลน์] 2550 [อ้างเมื่อ 20 มกราคม 2553] จาก <http://dental.anamai.moph.go.th/fluoride/survey/tendency.html>.
3. ทวีชัย สายทอง. *ปัจจัยที่มีผลต่อ พฤติกรรมการป้องกันโรคฟันผุของนักเรียน ประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ตำบลวัฒนานคร อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว.* วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรบัณฑิตบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น;2551.
4. งานทันตสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น. *รายงานทันตสาธารณสุขตามกลุ่มอายุ ปี 2551.*ขอนแก่น. (เอกสารอัดสำเนา);2544.
5. งานทันตสาธารณสุข โรงพยาบาลพล. *ระเบียบงาน 400/ชก.* ขอนแก่น. (เอกสารอัดสำเนา); 2551.
6. องอาจ ชาญเชาว์. (ตารางสำหรับพิจารณาขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie, R.V., and Morgan, D.W.) ค้นเมื่อ 14.37น. วันที่ 14 ม.ค. 2553 จาก<http://www.drmanage.com/index.php?lay=show&ac=article&id=538640555>
7. พรรณี เลาวะเกียรติ. *การเปรียบเทียบพฤติกรรมการบริโภคอาหารว่างของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีฟันผุและไม่มีฟันผุ โรงเรียนเทศบาลสวนสนุก อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น.* วิทยานิพนธ์ (ส.ม.)สาขาวิชาโภชนาการชุมชนบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น;2545.
8. อาภา ศันสนีย์วาณิช. *สภาวะฟันผุและพฤติกรรมสุขภาพช่องปากของเด็กนักเรียนกลุ่มอายุ ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยาสารทันตสาธารณสุข* 2543;5(1):20-30.

Research article

Knowledge, attitude and tooth decay prevention behavior among grade 7-9 students, enrolled with Nonkha Health Station, Phon district, Khon Kaen Province

Temduang Sai-ngam, et al.

Students in Diploma of Public Health Program (Dental Public Health), Sirindhorn College of Public Health Khon Kaen Province

Sasithon Phonboonpirom

Nonkha Health Station, Nonkha subdistrict, Phon district, Khon Kaen Province

Sunisai Tiemrin

Nonkha Health Station, Nonkha subdistrict, Phon district, Khon Kaen Province

Pensiri Thanhai

Sirindhorn College of Public Health Khon Kaen Province

Wacharaphol Wiwat Thaopan

Sirindhorn College of Public Health Khon Kaen Province

Abstract

This study were aimed to examine knowledge, attitudes and tooth decay prevention behavior as well as to study the relationship between factors relating to tooth decay prevention behavior among 152 students in grade 7-9 at NonKha Wittaya school, Phon distric, Khon Kaen Province. Data were analyzed using descriptive and inferential statistics. (Chi-Square and Pearson's correlation).

The result showed most students were female (60.6%), mean age was 14 years, most parents were farmers (33.5%), average school allowance per day were 35.14 baht. Children spent 15.13 baht for lunch, 10.33 baht for snack per day. The average frequency of snacks purchased was 1.61 times per day. 52.0% students had tooth decay prevention knowledge at moderate level. Knowledge questions most answered correctly was; the best way to clean teeth is to brush teeth properly (94.7%), the least knowledge questions answered correctly was; the benefits of fluoride was reducing hypersensitive teeth (30.3%). 64.5% students had attitude toward tooth decay prevention at moderate level, 35.5 % had good level attitude. Maximum score was 2.75, minimum score was 1.94 (SD.= 0.17). 67.8% of students had tooth decay prevention behavior at moderate level (\bar{x} = 2.00, SD = 0.26)

Every day 30.3% consumed crunchy snack, 19.7% consumed soft drinks and 4.6% consumed sweet Thai dessert or fresh fruits. Frequency of snacks purchased was negatively correlated with oral cleansing behavior ($r = - 0.247$; P -value = 0.002). Tooth decay prevention attitudes and tooth decay prevention knowledge were

positively correlated with the oral cleansing behavior ($r = 0.239$; $P\text{-value} = 0.003$ and $r = 0.194$; $P\text{-value} = 0.016$, respectively). Frequency of snacks purchase was negatively correlated with the behavior of food consumption ($r = -0.160$; $P\text{-value} = 0.046$). Tooth decay prevention knowledge was positively correlated with food consumption behavior ($r = 0.185$; $P\text{-value} = 0.023$). Age was associated with food consumption behavior ($P\text{-value} = 0.040$).

Keywords : Knowledge, Attitude, tooth decay prevention behavior